aſſiony embert amaz hadból,és
miuel hogy nem ti adtátoc né-
kiec, azért az eskŭuéſtöl ártatla-
noc vattoc.
23 Azképpen czelekedénec á-
zért az Beniamin fiai,és viuéc fe-
leſéget az ŏ ſiámoc ſierint à tán-
tzolóc kŏzzŭl, kiket el ragadá-
nac, és el ménénec, és háza tęré-
nec az ŏ ŏrŏkſégekbe, és váro-
ſokat eppîtuén lakánac azokba.
24 Annac okaért [illegible]énec
onnan az Izrael fiai az idöbe, ki
ki az ŏ nemzetſége és háza népe
kŏzzé, ki ménénec mondom ki
ki az ŏ ŏrŏkſégébe.
25 Az napokba nem vala ki-
rály Izraelbe, kinec kinec az mi
iónac tettzic vala az ŏ ſieme e-
lŏtt, azt czelekedi vala.

¶ *Az Birákról való Könyvnec vége.*

RVTH KÖNYVE.

¶ *Az Ruth az ö Wrához való ſieretetebôl, és Iſteni ſieretet-bôl inditatuán, Moab tartományából Izraelbe mégyen az ö napáual, Naomiual: Es miuel hogy az Ruthnac elsö Wránac rokona vala Booz, (mert az Elimelech az ö feleſégéuel Naomiual és két fiáual az drágaſág elött ment vala Moab tartományába, holott vötte vala feleſégül eggyic fiánac az Ruthot.) Annac okaért az Ruth Bo-ozhoz mégyen feleſegül, kitöl ſiületic az Obed, Dauidnac öſi.*

I. *Réſz.*

¶ Elimelech az ſükiégnec ideién Bethlehemböl Moab tartományába mégyen feleſégéuel és kęt fiaual. Meg hal Elimelech és az ŏ kęt fia, marad czac az feleſége kęt menyeuel, kiknec eggyikeuel, tudni illic à Ruth aſſonyal haza megyen hazáiába tiz eſtendŏ muiua, &c.

1 AZ NAPOK-
ban mikor à
birác itélnec
vala, lŏn ęh-
ſég à fŏldŏn,
és el méne
egy férfiu Iudah várośából Beth-
lehemből hogy iárna kelne az
Moab fŏldében, mind feleségé-
uel és kęt fiaiual egyetemben.
2 Neue pedig az férfiunac vala
Elimelech, és az ŏ feleségénec
neue Naomi, az ŏ kęt fiainac ne-
uec pedig Mahlón, és Hilion,
Ephratęuſoc Iudánac várośából
Bethlehembŏl valóc: Es bę mén-
uén az Moab tartományában
ott lakânac.
3 Meg hala pediglen Elime-
lech, Naominac az fęrie: Es
meg marada ŏ, és az ŏ kęt fiai.

4 Vŏnec

4 Vőuec pedig magoknac feleſégűl Moab nemzetſégéből való leányokat: Az éggyiknec neue Orpah, és à máſiknac neue Ruth, és lakánac ott kőzel tíz eſztendeig.

5 Meg halánac őkis mind ketten Mahlon és Chilion: Es meg marada az aſſzoni állat, meg foſztattatuán az ő kęt fiától és férietől.

6 Fel kele annac okaért ő, és az ő kęt Menye, hogy viſſza menne az Moab tartományából: (Mert meg hallotta vala Moab tartományában, hogy meg látogatta vólna az WR az ő népét és kenyeret adott vólna nékic.)

7 Ki ména annac okaért az helyből mellyben vala, és az ő kęt menye ő vęle, és útnac ereſztéc magokat, hogy viſſza mennénec az Iudah főldébe.

8 Monda pedig Naomi az ő kęt menyénec: Mennyetec el, és tęrietec haza ki ki az ő Annyánac házához, czelekedgyéc az WR irgalmaſſágot veletec, az miképpen czelekedtetec az meg hóltackal és én velem.

9 Adgya az WR hogy mindenitec talállyon nyugodalmat az ti férietec házában, és meg tſokolá őket, azoc pedig nagy fel ſzoual ſzíránac.

10 Es mondánac néki: Bizony te veled el megyőnc az te népedhőz.

11 Es monda Naomi: Tęrietec haza édes leánim: Miért iőnétec el én velem? Auagy vadnaké tőb fiaim énnékem az én méhemben, hogy lennénec néktec férietec?

12 Tęrietec viſſza, mondom, édes leánim, és mennyetec el: Mert idősb vagyoc én immár, hogy nem mint férhőz mehetnéc, Sőt męg ha azt mondanámis, hogy reménſégem vagyon męg énnékem: Ha ſzintén ez éttzaka mennéc férhőzis, és ſzűlnéc fiakotis.

13 Nem de őket meg várhatnátoké, míg fel nőnénec? Auagy meg késleliteké magatokat és férhőz nem menteké? Ne édes leánim: Mert nagy keſerűſég vólna ez énnékem, inkáb hogy nem mint ti néktec: De az WRnac keze vert meg engemet.

14 Azoc pedig iſmet nagy fel ſzóual ſzíránac, és meg tſokolá Orpah az ő napát, Ruth pedig hozzá ragazkodéc.

15 Kinec monda az napa: Im meg tęre az te rokonod az ő népéhőz, és az ő Iſtenihőz: Tęry hátra teis ő vtánna.

16 Es monda Ruth: Ne kéry engemet hogy el hadgyalac tégedet, auagy el mennyec te tőlled: Mert valahouá menendeſz, oda mégyec, és valahól lakandaſz, ott lakom: Az te néped én népem és à te Iſtened én Iſtenem.

17 Az hól meg halandaſz ott halloc meg, és ott temettetem el: ^a Igy czelekedgyéc az Iſten, és ezt miuellye én velem, ha az egy halál nem válaſzt engemet el te tőlled. 18 Látnán

a: Az az, Bátor az Iſten meg büntessen engemet ha meg térec.

18 Látuán annac okaért hogy
meg erössödett elméuel vólna,
hogy el mennyen vele, nem siól-
la többet néki.
19 El ménénec azért ketten
ök, míg iutánac Bethlehembe:
Es lön hogy mikor bę mentenec
vólna Bethlehembe, meg zen-
düle az egési város ö raytoc, és
ezt mondgyác vala: Nem de
nem ezé az Naomi?
20 Ki felele nékic: Ne hijá-
toc engemet Naominac, [b] ha-
nem inkáb Maranac, [c] mert i-
gen nagy keserüséggel illetet en-
gemet az Mindenható.

b: Naomi az à gyönyörü-séges.
c: Mara, az az keserüsé-ges.

21 En gazdag valéc mikor el
mentem vala, de üressen hoza
meg engemet az WR: Miért
hinátoc azért engemet Naomi-
nac, ha az WR meg nyomo-
rítot engemet, és az Mindenha-
tó nyomoruságockal illetet en-
gemet?
22 Ezképpen vissia tęre Nao-
mi mind Ruthual, az Moab
nemzetségéböl való Ruth asz-
szonnyál az ö menyéuel egye-
temben, kiuel haza tęrt vala
Moab tartományából, és iutá-
nac Bethlehembe az árpaaratás-
nac kezdetiben.

II. Rész.

Az Ruth az Boaz aratói vtán szedegetuén árpa feieket, néki elmeretibe iut, kit az Boaz nagy emberséges beszédeckel fogad, és ö vele iol téßen, annira hogy az ö napâsnakis haßnara lenne

1 TOuábba Naominac vala
egy sógora az férjéröl, ki
gazdag férfiu vala Elimelechnec
háza nępe közzül, kinec neue
Boaz vala.
2 Es monda az Moab nemzet-
ségéböl való Ruth, Naominac:
Hadd mennyec kérlec az me-
zöre és siedgyec árpa feieket az
vtán, az kinec keduet találoc az
ö siemei elött. Es monda néki:
meny el bátor édes leanyom.
3 El méne annac okaért hogy
bę menuén (valamelly mezö-
be) árpa feieket siedné az ara-
tóc vtán, történec pedig hogy
találkoznéc az mezöre ki Boaz-
hoz tartozic vala, ki az Elime-
lech háza népe közzül vala.
4 Azonközben pedig imé Boaz
ki iöue Bethlehemböl, és mon-
da az aratóknac: Az WR lé-
gyen veletec. Kic mondánac
néki: Meg álgyon tegedet az
WR.
5 Es monda Boaz az ö siolgáiá-
nac kit hagyott vala az ö aratói-
nál: kijé ez az leány?
6 Felele az siólga kit hagyott
vala az aratóknál, és monda:
Moab nemzetségéböl való le-
ány, ki iött ide Naomiual az
Moab tartományából.
7 Ki ezt monda: Hadd sied-
gyec kérlec és gyüytögessec árpa
feieket itt az kęuec között az a-
ratóc vtán, és bę iöuén itt vólt
reggeltöl fogua mind eddíg, [d]
az ö házában keueset üll.

d: Meg tetszic hogy az ö házában nem sokat biualkodic.

8 Es monda Boaz Ruthnac:
Halládé édes leányom: Ne
meny más mezöbe siedni, se el
ne meny innen, hanem itt légy
eggyütt az én leánimual.

9 Az

9 Az te ſzemeid vigyázzanac
az mezőre mellyet aratnac, és v-
tánnoc iáry: Meg hadtam az én
ſzolgaimnac hogy ne bántſanac
tégedet, és ha meg ſiomiuhozol,
menny oda az édenyekhőz, és
igyál abból, az mit iſznac az
ſzólgác.
10 Ackor az leány ortzaiára
búrúlá, és meg hayta magát az
földre, és monda néki: Hogy
hogy találtam én illyen keduet à
te ſiemeid elött, hogy eſméry en-
gemet holott idegen vagyoc.
11 Feleluén Boaz monda: Min-
deneket meg mondottac én né-
kem, valamiket czeſekedtél az
te napaddal, minec vtánna meg
hólt az te féried: és hogy el hagy-
uán az te Atyádat és Annyadot,
és az te ſiületéſednec földét, iőt-
tél olly nép közibén, mellyet an-
nac elötte nem eſmértél.
12 Meg fizeſe te néked az WR
à te czelekedetedet, és légyen tö-
kélletes az te iutalmad az Izrael-
nec WRánac Iſtenénec elötte,
ki iőttél hogy az ő ſiárnyaiual fe-
deznéd bę magadat.
13 Az leány pedig monda: Ta-
lállyac keduet az te ſiemeid elött
édes wram, miuel hogy meg vi-
gaztalál engemet, és ſiólál az te
ſiólgáló leányodnac ſiiue ſierint:
holott mind az által nem vagyoc
én ollyan, mint egyic az te ſiol-
gáló leánid közzül.
14 Kinec monda Boaz: Az é-
telnec ideiékor ide iőy, és egyél
az kenyérben, és belé mártſad az
te falatodat az étekbe, ülé annac
okaért ő az aratóc mellé, és nyúy-
tá néki pogáczat, ki éuéc eleget
és az maradékot el téué.
15 Es fel kele hogy ſzedegetné:
Paranczola pedig Boaz az ő ſiol-
gainac, monduán: Az kéuęc
közöttis hadd ſiedgyen, és meg
ne pirongaſſátoc őtet.
16 Sőt akaratotoc ſzerintis el
hadgyatoc ő néki az kéuekbőlis;
és hátra hadgyatoc hadd ſzed-
gye fel, és meg ne dorgallyátoc
őtet.
17 Siedé azért abban az mező-
ben mind eſtueiglen, és ki czéplé
az mit ſiedett vala, és lőn ſzinte
egy Epha árpa.
18 Es haza viuén bę méne az vá-
rosban; Es láta az ő napa az mit
ſzedet vala: Elő hozá aztis, és
néki adá, az ki meg maradott va-
la minec vtánna eleget őtt vala.
19 Kinec monda az napa: Hól
ſzedél ma, és holott munkalko-
dál? Légyen az, az ki te veled iól
tett, áldott.
20 Ackor meg mondá az ő na-
pánac, kinél munkalkodott vól-
na, monduán: Az férfiunac neue,
kinél ma munkalkodtam, Boaz.
21 Es monda Naomi az ő Me-
nyénec: Aldáſſéc meg az WRtól,
ki irgalmaſſágát el nem hadgya
az ęlőkhőz, és az meg hóltakhoz.
Es monda touábba Naomi: Kő-
zel való attyánkfia az à férfiu, és
az mi rokoninc közzül való.
22 Monda annac okaért à Mo-
ab nemzetſégéből való Ruth né-
ki: Eztis monda énnékem: Az én
munkáſimmal légy mîg mind el

végezic ezt az én aratáſomat.
23 Es monda Naomi Ruthnac
az ő Menyénec: Ió édes leányom
hogy az ő leániual mégy ki, hogy
tégedet ne háborgaſſanac az kic
más mezőben aratnac.
24 Adá azért magát az Boaz le-
ánihoz ſzeduén árpa feieket, míg
az árpa aratás el végeződéc, és à
Búza aratás, és meg tęre haza az
ő Napához.

III. Réſz.

Az Ruth az ő Napánac tanáczából az Boazhoz mégyen éczaka, és őtet meg inti az rokonſágnac igaſſágáról, Kinec az Boaz ígéretet téuen, azonközbe haza boczátuán azt az ő Napához aiándéckal.

1 MONDA pedig néki Naomi az ő napa: Szerelmes
leányom auagy ne kereſſéké néked nyugalmat, hogy iól légyen
dolgod te néked?
2 Moſtan annac okaért nem de
nem az mi vér ſzerint való nemzetſégünkből valóié az Boaz, ki-
nec leániual vóltál? Es imé ez éi-
jel az árpát az ő ſzűrőién fogia
ſzélelni.
3 Féredgyél meg annac okaért
és kend meg magadat, és öltöz-
zél fel ruhádban, és menny alá az
ſzűrőre, meg ne ielentſed magad
az férfiunac, míg el nem végezi
étélét és italát.
4 Es mikor feküнni ménend,
tudd meg az helyet az hól hál; és
bę ménuén hayts fel az leplét az
lába felől, és feküdgy oda: Ő
pedig meg mondgya te néked
mit czelekedgyél.
5 Ki monda néki: Valamit pa-
ranczolſz azt czelekeſzem.
6 Alá méne azért az ſzűrőre, és
mind à ſzerint czelekedéc à mint
meg paranczolta vala néki az ő
Napa.
7 Mikor pedig őtt vólna Boaz
és iuott vólna, és meg vidamúlt
vólna az ő ſziue, és el ment vól-
na hogy az aſztagnac ſzélin hál-
na, oda méne az leánis titkon,
ki mikor fel haytotta volna az
leplet az lába felől, oda feküvéc.
8 Történéc pedig hogy éyfęl-
kor meg rötteně ez dolgon à fér-
fiu, és meg tapaztaluán azt, imé
az aſzſzony ember aluſzic vala az
ő lábainál.
9 Es monda: Ki vagy? Az fele-
le: En vagyoc az Ruth te ſzolgá-
ló leányod, Terieſzd ki à te kön-
töſednec ſzélit az te ſzolgáló leá-
nyodra, mert közel való attya-
fiu vagy.
10 Es monda néki: a Aldgyon
meg édes leányom az WR té-
gedet, iobban czelekedtél ez te
vtólſo ió téteduel az elsőnél,
hogy nem iártál az iffiac vtán,
ſem ſzegényec ſem gazdagoc
vtan.
11 Moſtan annac okaért ſzerel-
mes leányom ne félj, valamit
mondandaſz azt czelekedem ve-
led, mert iól tudgya az én népem
nec egéſz városa, hogy iámbor
aſzſzony ember vagy.
12 Immár aňac okaért meg val-
lom hogy rokonſág vagyoc, de
vagyon męg mind az által egy kö
zeleb való rokonſág én nálam-
nál.

a Az az, Nagy dolog azis hogy az te vradhoz való ſzeretmedből az te Napáddal ide iöttél, de az nagyob hogy az te vradnac rokonát fellyeb böczülletted az iffiaknál.

13 Hály itt ez éijel, mikor pedig reggel léſſen, ha az, az rokonſágnac igaſſágát néked meg akaria tartani ió, légyen rokonſág, ha pedig azt néked meg nem akaria állani, én azt az rokonſágnac igasſágát meg állom ęl az WR: aludgy azért reggelig.

14 Aluuéc annac okaért az ő lábai felől reggelig, annac vtáña fel kele, ollykor mikor męg ember felebaráttyát meg nem eſmerhetne: Ő pedig meg paranczola hoǵ az aſſzoni állatnac az ſűrőre való iőuetelit ſenki meg ne tudná.

15 Es monda néki: Hozzad az lepedőt melly vagyon raytad, és tartſad: és az tartá azt, az (Boaz) pedig mére hat mértec árpát belé, és határa aduán, bę meñe à városba.

16 Méne azért az aſſzony ember az ő napához, ki monda: Ki vagy leányom? és meg beſiéllé néki valamit czelekedett vólna vęle az à férfiu.

17 Es monda: Hat mértec árpát ada énnékem, mert ezt monda nékem: Ne menny űreſſen haza az te Napádhoz.

18 Monda annac okaért Naomi: Légy veſztegſéggel ió leányom, míg meg ęrted mint léſſen az dolog, mert nem nyúgſzic az à férfiu, míg véghőz nem viſſi az dolgot ma.

IIII. Rész.

Az Boaz feleſégül véſzi magánac Ruth aſſzont, kit néki enged az közelb való rokonſág. Léſzen fia Booznac Ruth aſſzontul, Obed, ki az Dauidnac őſi volt, kiről ſzármazott az IESVS CHRISTVS emberſége ſzerint.

1 BOAZ pedig fel ménuén az kapuban le űlé ott: Es imé az az rokon onnan mégyen vala, kiről ő ſzolott vala, Es monda néki: Tęry ide, és űlly le it, halladé te? és oda tęre és le űlé.

2 Es melléie véuén tíz férfiakat az várofnac vénei közzűl, monda: Űllyetec le it, kic le űlénec.

3 Es monda az rokonnac: Az mezőnec felét melly vala Elimeleché az mi attyánkfiaé, el végeſite magában Naomi hogy el adgya, az ki haza iőtt Moab tartományából.

4 En pedig el gondolám hogy meg ielentſem azt te néked, móduán: Tedd tieddé azt az mezőt az itt űlőc előtt, és az én népemnec vęnei előtt, ha meg akarod váltani válts meg, és ha meg nem akarod váltani mond meg nékem, mert iól tudom hogy ninſen ſenki más te kiuőled ki meg váltaná, és én vagyoc te vtánnad. Ackor az felele: Meg váltom.

5 Es monda touábba Boaz: Valamelly nap meg véſſed Naominac kezéből az mezőt, az Moab nemzetſégéből való Ruthnac, ki az meg hóltnac feleſége vólt, kezéből véſſed meg, hogy neuét fel támaſſzad az meg hóltnac az ő őrőkſégében.

6 Felele az rokona, és monda: a Nem válthatom meg, hogy valamiképpen el ne veſztelsem az én őrőkſégemet, válts meg te magadnac az én közel való vérſégemnec méltóſágát, mert meg nem válthatom.

a Az az, Nem válthatom meg, mert ha czac egy magzatom leſʃen tőle, miuel hogy az nem euem hanem az meg hólte léſſen, az én őrőkſégemet el veſſem az én atyamfiaitul.

7 Ez vala pedig ſiokás régen Iz-
raelben az meg váltásban, és cſe-
telésben akar mi dolognac meg
erőſsitéſéreis: Le vonnya vala az
ember [b] az ő ſaruiat, és adgya
vala az ő felebaráttyánac, és ez
vala annac bizonſága Izraelben.
8 Monda annac okaért az ő ro-
kona Boaznac: Tegyed tieddé
(az örökſéget) és egyetemben le
vona ſaruiát.

b. Az Saru-nac le vete-séuel azról teſzynec vala bizonſágot vagy valami örökſégnec meg váltáſá-ban, vagy czerelésben, hog abból az ſoſſagbol ki veſzi kezét és maſnac engedi.

9 Es monda Boaz az vęneknec
és az egéſs népnec: Bizonſágim
legyetec ma, hogy enímmé töt-
tem ma mindenét valamié vólt
Elimelechnec, és valamié vólt
Chilionnac és Mahalonnac, Na-
ominac kezéből.
10 De Moab nemzetſégéből
való Ruthotis az Mahalonnac
feleſégét magamnac vöttem fele-
ſégül, hogy neuet támaſiſiac az
meg hóltnac az ő örökſégében,
hogy ne vágattaſſéc ki az meg
hóltnac neue az ő attyafiai köz-
zül, és az ő helyénec kapuia [c]
közzül, mondom biſonſágim
vattoc ma.

c: Az az, az várofnac lakoſi köz-zül.

11 Es monda mind az nép melly
vala az kapuban, és az vęnekis:
Bizonſágid vagyunc. Tegye az
Iſten az aſſzoni állatot, ki me-
gyen az te házadban, ollyanná
mint Rachel és Lea vóltanac, kic
ketten éppitettéc vala fel az Iz-
rael házát, és czelekedgyel em-
berſégét Ephratában, és ſierezz
neuet magadnac Bethlehem-
ben. [d]
12 Es legyen az te házad ollyan
mint az Peres háza (kit ſiüle Tha-

d Vagy ſerez gaz-dagſágot, hólot nem érted ez feleſegben az gazdagſá-got.

már Iudáhnac) abból az magból
mellyet adand az WR néked ér-
tül ez leántól.
13 Boaz annac okaért haza vö-
ué Ruthot, és lön feleſége néki,
és bę méne ő hozzá, és adá az
WR néki, hogy az ő méhében
fogadna, és ſiüle fiat.
14 Mondánac pedig az aſſiony
népec Naominac: Aldot az WR
ki nem engedte hogy rakonſág-
nélkül legy ma te, és tiszteltesſéc
az ő neue Izraelben.
15 [e] Ez az te lelkedetis meg vi-
damíttya, és tápláállya az te vén-
ſégedet, mert az te Menyed ki
ſieret tégedet, ſiülte azt ki iob te
néked hogy nem mint kęt fiaid.

e: Ez talán illic az te me-nyedtül ſzü-letet gyer-mec.

16 Fel vöuén annac okaért
Naomi az kis gyermeket, ölében
fogá ötet, és daykáia lön ő néki.
17 Touábba az ſiomſiéd aſſ-
ſionyoc adánac néki neuet, kic
ezt mondgyác vala: Fia löte
Naominac: Es neuezéc ötet O-
bednec, ez az Iſainac az Dáuid
attyánac Attya.
18 Ezec az Pereſnec nemzet-
ſégei: Peres nemzé Heſront.

Phares nemzetſége.

19 Heſron pedig nemzé Ra-
mot, Ram pedig nemzé Ammi-
nadábot.

1. Paralip. 2. & 10. Math: 1.

20 Amminadáb pedig nemzé
Nahſont, Nahſon pedig nemzé
Salmaht.
21 Salmáh pedig nemzé Boazt,
Boaz pedig nemzé Obedet.
22 Obed pedig nemzé Iſait,
Iſai pedig nemzé Dáuidot.

Az Ruth könyuénec bége.